

UREDNIŠTVO
IN UPRAVNIŠTVO
JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE
ŠTEVILKE PO 10
VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA
CELO LETO 8 K,
ZA POL LETA 4 K,
ZA ČETRT LETA
2 K.
V LJUBLJANI S
POŠILJANJEM NA
DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZNANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZNANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, CE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROCBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROCNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZNANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Industrija in Slovenci.

(Iz v tujini živečih slovenskih tehniških krogov.)

Žalostna je slika, ki se razgrinja pred duševnimi očmi v tujini živečega slovenskega tehnika, ki motri in opazuje iz daljave politično in gospodarsko življenje svojega bornega in malega naroda. Strankarska strast in osebno koristolovstvo je prevzelo docela naše vodilne kroge iz obeh borečih se taborov tako, da so postali slepi in gluhi za vse, kar bi moglo potegniti naš zavoženi narodni voz iz smrdeče mlakuže neplodnega strankarstva ter predramiti naš zaspani narod iz kulturne in gospodarske dremote. Posledica tega je seveda naša brezmejna slabost, ki se kaže v vsej svoji nagoti zlasti v zaostalosti na gospodarskem polju in še posebej v pomanjkanju vsakega zmisla za industrijsko podvzetnost. — Onemoglo in pogaženo leži naše narodno telo v prahu na tleh, krvaveče iz tisočih ran, ki jih je dobilo v bratomornem strankarskem boju. Zato pa se ne smemo čuditi, če se je polastila malodušnost vseh narodnih slojev in se vedno bolj poloteva tudi tistih redkih posameznikov, ki v svoji idealnosti še niso popolnoma obupali nad usodo svojega naroda.

Vočigled temu dejstvu se mi zdi, kakor da bi se bilo zgodilo čudo, ko slišim, da se je našla peščenica mladih slovenskih mož, katerih resna in neomahljiva volja je, ustanoviti novo stranko, ki naj bi slovenski narod gospodarsko prerodila ter ga na podlagi vseobčnega blagostanja privedla k samostojnemu kulturnemu delu in politični samostanosti.

Je pa tudi že skrajni čas, da končno spregledamo, kam nas pelje krvavo bratsko klanje, ki se brez prestanka nadaljuje že desetletja s tako krutostjo in podivjanostjo, da ne pridemo do resnega gospodarskega in kulturnega dela, vsled česar prehajamo v vedno tesnejšo gospodarsko in duševno odvisnost. Ko se namreč koljemo med seboj, niti ne občutimo, kako se zajeda v naše narodno telo črv tujega kapitala in tuje podjetnosti. Še nekaj let-tako naprej in ne bo ga več prirodnega zaklada in prirodne sile na slovenskih tleh, ki bi si jih ne podvrgla tuja grabežljivost sebi v korist, nam v sramoto in kvar; Slovenec pa bode samo še zato na svetu, da bode mogel s svojo duševno in delavsko silo tlačniti tujemu kapitalu.

Ozri se kamorkoli po slovenskem svetu, vsepovsod opazuješ sadove naše brezmejne lahkomišelnosti in brezbriznosti, ki se zlasti svetlo zrcalita v nešteti tujih teh-

niških podjetjih, ki so mogla samo vsled zaslepljenosti našega borniranega strankarstva nastati med nami in se tako vkoreniniti, da jih ne bode zlahka zopet zatreti, ampak bodo kot nepremagljive trdnjave sovražnega nam tujstva še nadalje gospodovale nad nami dotlej, dokler jim ne postavimo nasproti novejših in krepkejših. In tujih trdnjav je vedno več med nami. Vsako leto jih nekaj nanovo nastane. Ena izmed njih je ravno kar rasla iz tal tik bele Ljubljane (v Mostah), zgrajena z nemškim kapitalom iz „rajha“. Kaj pa smo mi dozdej postavili nasproti tem nemškim trdnjavam? Nič, prav nič! Mi se rajši ravsamo in kavsamo med seboj, kakor da bi resno in trezno razmotrivali svoj žalostni gospodarski položaj; tujec pa premišluje in dela in ravno v tem leži njegova in njegovega kapitala moč ter obenem naša neskončna slabost. Tuji kapital je pač gibčen in zato lahko stvarja za se nove vrednosti med nami; dočim leži naš kapital zakopan po posojilnicah v malovrednih in zaprašenih papirjih ter dremlje spanje pravičnega. In to je, kar nas tira naravnost v pogubo ter popolno gospodarsko odvisnost.

Iz teh vzrokov mora veseliti vsakega resničnega slovenskega rodoljuba, da se je pojavila med nami struja, ki je postavila nad strankarske strasti koristi narodove ter s tem položila temelj bodoči zgradbi popolne politične, gospodarske in kulturne neodvisnosti slovenskega naroda.

Lepi, plemeniti in vse hvale vredni so nameni nove „Gospodarske stranke“, a prav tako težko so izvedljiva nje načela. Pomisliti je potreba namreč, da je strankarska strast že skoraj docela razjedla naš narodni organizem in kjer vlada slepa strast, je resno gospodarsko delo težavno in čisto nemogoče. Zato pa bode treba resnega, vztrajnega in naporenega dela, preden se naš hirajoči narodni organizem zopet ozdravi in slovenski narod usposobi za gospodarski napredek, ki ga more edini rešiti pretečega propada. Poleg tega je treba vpoštovati tudi dejstvo, da tvori maso našega naroda kmetstvo ljudstvo, ki je najkonservativnejši element vsakega naroda. Toda jaz mislim in sem prepričan, da v tem oziru stranka ne bode zadela na prevelik odpor, ker je vključ svoji konservativnosti naš kmetovalec vendarle precej dovzeten za gospodarski napredek. Sicer je res, da so ponesrečeni konsumi precej škodovali združni misli; na drugi strani pa je zlasti mlekarstvo združništvo, ki se tako lepo razvija med nami, spodbudilo tudi našega kmetovalca k vztrajnemu gospodarskemu delu tako, da je od kmetijskega združništva

pričakovati najlepših sadov in obenem gmotno okrepitev najštevilnejšega izmed slovenskih slojev.

Sploh bode morala iti stranka za tem, da po možnosti gospodarsko ukrepi posamezne sloje naroda. Poleg kmetijstva, imeti bode morala predvsem naše obrtništvo na vidiku, za katero se je dozdej premalo storilo. Ne sme se sicer misliti, da bode obrtno združništvo rodilo bogosigavedi kako bogatih sadov; eno pa je gotovo, da se da tudi mala obrt — v kolikor ni že zdaj vsled vedno bolj razvijajoče se velike industrije obsojena na smrt — z zdravim združništvom povzdigniti na dokaj visoko stopnjo popolnosti tako, da postane lahko jako važen faktor v našem gospodarstvu.

Šele s sistematično gospodarsko okrepitvijo posameznih slojev naroda stvorili si bomo solidno podlago za razvoj domače industrije, ki mora biti končni cilj našega gospodarskega stremjenja. Kar čez noč se seveda industrializovali ne bomo. Časi namreč, ko je vsak spreten in podvzet obrtnik lahko razvil svojo obrt v industrijsko podjetje, so že zdavnaj minuli in povrnil se ne bodejo več. Slovenci smo te zlate čase v svoji narodni borbi za jezikovne pravice prespali in zato so šli brez vsakega sledu mimo nas. S tem pa še ni rečeno, da smo onemogli tako, da bi si ne mogli več zasnovati svoje lastne industrije. Treba je le, da se času primerno organizujemo ter stvorimo predpogoje, ki so danes potrebni za razvoj velikih tehniških podjetij; z malimi pa nam itak ne bi bilo nič pomagano, ker bi jih mahoma zadušila prejaka tuja konkurenca. Prvi in glavni predpogoj za vsako zdravo industrijsko podjetje je zadosten trg, kamor naj bi odhajalo svoje industrijske izdelke. Če pa hočemo takoj v začetku vspevati, poiskati si moramo tržno polje za svoje industrijske izdelke na lastnih tleh; torej doma med svojim narodom. Tako polje deloma že imamo, deloma pa si ga bomo izravnali z gospodarsko okrepitvijo posameznih slojev naroda. Drugo, kar pride v poštev, je kapital. In tudi tega imamo. Potreba je le, da se kapital, ki ga imamo, vsaj deloma v to svrhu mobilizuje. Akcija se je sicer že začela, a tako nesrečno in nerodno, da je takoj ob svojem rojstvu doživela popolni fiasko. — Velike gospodarske akcije ne poznajo in tudi ne smejo poznati strankarstva; zlasti velja to pravilo za gospodarske slabiče, kakor smo mi. Zato pa se moram čuditi, da je mogel baš ljubljanski župan Ivan Hribar, ki velja obče za jako resnega in previdnega politika, porabiti to za nas emi-

LISTEK.

Dve leti pri Čukčih in Korjakih.

Potopisna črtica, J. Enderli.

Oba meseca, kar smo se mudili v Vladivostoku, smo porabili največ za predpriprave naši ekspediciji. Poleg jestvin smo se morali založiti tudi s takimi stvarmi, ki smo jih mogli uporabiti za zamenjavo in obdarovanje Čukčev in Korjakov, da si pridobimo na ta način njih prijateljstvo.

Hranil smo si nabavili prav raznovrstnih. Razne konzerve, sardine, posušeno sadje, kompot, kondensirano mleko, angleški evibak in moko.

Za obdarovanje Čukčev in Korjakov smo vzeli s seboj zlasti mnogo čaja in tobaka. Čaj ni bil navadne kineske vrste ampak takozvani prešni čaj. Preostanke pri zbiranju čaja se pomešajo s koštrunovo krvjo. Stvar se stisne v stiskalnicah in se prodaja potem po celi Sibiriji v zelo velikih množinah kot takozvani prešni čaj. Je jako cenen in redilen, vsled tega splošno priljubljen. Takega čaja smo vzeli s seboj celih osem tisoč funtov, ravno toliko tobaka, nože, sekire, lonce, kotliče, razne katune, uhane, prstane, zvončke, igle, verižice itd. Z zavijanjem fotografskih aparatov, plat, fonografov in fizikalnih instrumentov smo potratili tudi precej časa.

III.

Sahalin, otok pregnancev. — Nekdaj bogato mesto Ajan zapuščeno. — Mesto Chotok.

24. julija 1900 zapustimo slednjič vendarle na ruskem parniku „Habarovsk“ vladivostoško luko. Ladja je zavila proti severu k zadnji postaji, naselbini Gišiga, odkoder naj je bilo pravzaprav pravo izhodišče naše ekspedicije, ker od tu smo imeli prodirati peš naprej.

V jutro tretjega dne dospemo v naj ožji del morske ožine, ki loči otok Sahalin od azijske celine. Tu je torej ona ožina preko katere je poskušalo ubežati že toliko nesrečnih pregnancev na otoku Sahalin, tu je edina pot, po kateri je na kak beg misliti mogoče. Groza mora spreleteti naša srca, če pomislimo, koliko je treba trpljenja, pomanjkanja, samozatajevanja in drugih bridkosti, preden dospo begunec iz svojih krajev skozi goste neprodorne šume do le-sem, kjer je morska ožina najožja. Koliko teh poskusov se ne posreči, ker zadenejo beguni na nekaj najhujšega, kar se jim more zgoditi v teh gozdovih: straže ruskih vojakov.

Ne moremo prav pojmiti z našimi sreci, kako more prevevati duše teh nesrečnikov toliko odločnosti, poguma in obupa, da se skušajo preplaziti vzlic temu skozi te cele verige in dobro organizovane vojaške straže, dasi jim preti takoj smrt, če jih ugleda kdo ruskih vojakov. In če so se pritihovali srečno do sem, jih čaka še

roka morska cesta, preko katere ne morejo drugače nego v majhnih čolnicah, ki pa jih morajo najprej šele napraviti! In slednjič, če prestanejo vse to srečno — kaj jih čaka na oni strani? Zopet pragozdovi in mesece trajajoče blodenje. Prav žalosti se trga človeku srce, ko vidi pred seboj to pusto obalo, kjer pa se vendar odigravajo tako pogosto trpke žalostne tragedije sredi zemeljske pustinja!

Morska ožina je bila kmalu za nami. Nedolgo potem je zavila ladja v rokav Amurskega veletoka. Ker je reka zelo plitva, smo globino neprestano merili: Ali vzlic vsej pazljivosti smo običali okrog poldne na pesku. Ladja se ni ganila nikamor.

Tri dni so bili vsi poskusi zaman. Kapitan je že obupaval. Šele četrtega dne je plima v toliko narasla, da se je izrila ladja iz tega peščenega nasutka. Brez nadaljnjih nezdov, ob največji pozornosti, smo nadaljevali svojo pot po tej plitvi reki navzgor.

Na neizmerno veliki sibirski obali ob Ohotskem morju, ki se razprostira za več tisoč kilometrov na dolgo se nahaja samo šest naselbin z vsaj 100 in ne več od 400 prabivalci. Iz tega lahko sklepamo, kako silno malo je obljubena ta dežela, katere prebivalstvo so poruseni Tunguzi; pleme ki je zelo pomešano z rusko in jakutsko krvjo.

Sedem dni potem, odkar smo zapustili Vladivostok, smo dospeli v pristan Ajanske naselbine. Ajan leži ob reki upravljal: sredi slikovite doline, ozke sicer a bogate

nentno važno — ali da govorim z gosp. Hribarjem — krušno gospodarsko podvzetje v svoje strankarske agitacijske namene. Iz strankarstva se more roditi zopet le strankarstvo.

In tako se je zgodilo tudi v tej stvari. Proti strankarju Hribarju nastopil je strankar dr. Šusteršič, ki meni, da je vse za nič, kar se ni skuhalo v njegovih možganih. Z dr. Šusteršičevo izjavo, da ne sodeluje pri nobenem gospodarskem podjetju, kateremu bi imel predsedovati župan Hribar, vzela je ta največja in najvažnejša vseh naših dosedanjih gospodarskih akcij za zdaj prav žalosten konec, kar je obžalovati tembolj, ker nimamo Slovenci zadosti veljavnih "mož", ki bi bili zmožni kaj sličnega izpeljati. Toda ideja združitve slovenskega kapitala v industrialne in druge gospodarske namene je zdrava in bode vsled tega prej ali slej našla zmožnega in rodoljubnega moža, ki jo bo realizoval. Dolžnost „Gospodarske stranke“ pa je, da tako akcijo prav krepko podpira.

Poleg tega in kapitala pa pridejo pri snovanju industrialnih podjetij še razni drugi faktorji v poštev. Taki faktorji so: tehniške sirovine, tehniška in delavska sila ter zmožni tehniki-specialisti in za industrialno podjetje usposobljeni trgovci.

Kar se tiče tehniških sirovin, je pripomniti, da ne igrajo pri današnjih komunikacijskih sredstvih posebno važne vloge; vsekakor pa bode potreba vpoštevati prirodne zaklade, ki jih imamo doma, četudi niso posebno veliki.

Veliko važnejše so za nas prirodne (vodne) sile, ki so nam v obilici na razpolago in zato je potrebno, da si jih pravočasno zagotovimo in osvojimo, ker steguje tuji nam sovražni kapital že poželjivo svoje dolge prste po njih.

Delavske sile imamo še vedno dovolj, četudi nam je nje boljši del že pobegnil za kruhom v tujino.

Nimamo pa za industrijo sposobnega tehniškega in trgovskega naraščaja in to je prvi in poglavitni vzrok, da se v industrialnih stvareh ne ganemo z mesta. Kako tudi si naj zagotovimo dostojno število zlasti tehnikov-specialistov, če je prišlo pri nas v navado, da se postavljajo na čelo domačim tehničkim podjetjem obrabljeni in vpokojeni gimnazijski ravnatelji, kakor se ima zgoditi v ljubljanski plinarni, katere ravnatelj ima postati vpokojeni gimnazijski ravnatelj Senekovič?! S takim in sličnim ravnanjem si g. župan Hribar — vkljub vsem njegovim sladkim besedam — gotovo ne bode stekel posebno slavnih lavorik za prospeh domače industrije.

Naj si bode že tako ali drugače, eno pa je gotovo, da smemo misliti na snovanje lastne industrije le tedaj, če bomo imeli dostojno število domačih tehnikov-specialistov in dovolj sposobnega trgovskega naraščaja. Zato pa je naša prokleta dolžnost, da podpiramo absolvovane slovenske tehnike ter jim omogočimo najobširnejšo tehniško prakso v tujih tehniških podjetjih. Obenem pa moramo tudi poskrbeti, da dobimo čimprej svojo trgovsko akademijo v Ljubljani, oziroma v Trstu.

Še ni vse izgubljeno in marsikateri naših starih grehov na gospodarskem polju se da še popraviti, če bomo s času primerno hitrostjo in pravilno ravnali. Zato pa na delo mladi slovenski rod, da rešiš, kar se na gospodarskem polju še rešiti da!

Narodna avtonomija.

(Vprašanje samostojnosti Slovencev.)

Če se vprašamo, kako so nastale današnje meje Avstro-Ogrske monarhije, kako so stvorile posamezne kronovine to državno skupino, vidimo, da je bilo vse le premišljena hišna politika Habsburžanov, da so delili le-ti kronovine med seboj, jih dajali kot doto svojim hčeram, ali jih zastavljali tujim knezom kot varščino. Ljudstva se

na vodi, polni cvetie in visoke trave, po dolini pa se vije v globoki, med ostrimi skalami usekani strugi reka Amur. V tem samotnem, lepem kraju stoji osem lesenih hiš, v katerih prebiva pet družin. Sto kilometrov na okrog ni nobene druge naselbine več. Le v gorah žive razna tunguška plemena, ki kot nomadi precej na divjaški stopnji. Priprosto in srečno živi ta kopica ljudi, brez vsake zveze na zunaj. Samo sredi poletja jim pripelje enkrat iz Vladivostoka najpotrebnejše stvari; kakor moko, čaj, tobak itd. Po zimi uprežejo v sani pse in se odpeljejo k Tunguzom, kjer zamenjajo čaj in tobak s kožuho.

Ajan je imel nekoč slovito ime zaradi bogatih zlatorudnih žil, ki so se nahajale tod, a zdaj so vse prazne na bogati rudi. In z njimi je izumrlo tudi življenje v Ajanu. Naselbina je zapuščena, kakor mrtva.

Dva dni po odhodu iz Ajana dospemo v takozvano mesto Ohotsk. Ta naselbina sestoji iz sedemdesetorice lesenih hiš, kjer biva kakih 300 duš. V Ohotsku je tudi sedež ruski upravi obrežnih pokrajin, ki se razprostirajo od Amura do 60° severne širine. V Ohotsku ima svoj sedež okrožni uradnik, zdravnik in župnik. Prebivalstvo tvorijo večinoma kazaki jakutskih bataljonov, nekaj trgovcev in nekaj malomeščanov.

Ti kazaki seveda niso vojaki v našem zmislu besede. Oni ne služijo niti kot redna vojska niti se niso kdaj vojaški izobraževali. Kazak je samo ta, čegar oče je bil

torej nikdar ni vprašalo, ali hoče biti pod Habsburžani ali ne, ali dovoli da se je proda kot doto ali kavejco. Kar so delali na višjih mestih ni smelo ljudstva nič brigati. Vse se je delalo tako kakor je bilo vseh najvišjim gospodom. Zato tudi današnji ustroj monarhije ne odgovarja potrebam in zahtevam ljudstev in narodov, ki bivajo v njenih mejah. Organizacija monarhije odgovarja srednjeveškim in novoveškim tradicijam ene rodbine, koristim in potrebam ene familije, a ne tako, kakor bi bila zahteva in v korist narodom.

Sredi minulega stoletja pa je prišel iz Francije tudi v Avstrijo nov duh, doslej nepoznan. Ljudstvo je hotelo besedo. Demokracija je nastopila iz Francije v ostalo Evropo.

Naenkrat so na najvišjih mestih uvideli, da tako, kakor je šlo doslej, ne more več naprej.

Možje kakor češki zgodovinar Fran Palacky in drugi so spoznali, da je tudi organizacijo monarhije treba ne samo po duhu in upravi premeniti, ampak tudi po zunanji obliki. Centralistično stremljenje, ki se je istovetilo s popolno germanizacijo avstrijskih Slovanov, misel ki jo je podpirala Marija Terezija in ji je skušal pomagati do zmage njen sin Jožef II., je doživela popolno fiasco: očitno za vsakogar, ki je bil vsaj nekoliko blizu Palackyjevi ostrovidnosti.

Leta 1848. je predlagal Fran Palacky, da naj se odpravijo vse dosedanje, na nobene potrebe in zahteve narodov se opirajoče meje. Meje, ki so bile odvisne vedno od tega, koliko več ali manj dote bo treba dati kaki hčeri, koliko več ali manj bo treba zastaviti od kake dežele. Te iz gole špekulacije izvirajoče zgodovinske meje posameznih kronovin naj se kratkoma črtajo in cela monarhija naj se razdeli na ozemlja, ki naj predstavljajo vsaka po eno enoto zase, in sicer naj temelji ta enotnost vsakega ozemlja na principu narodnosti. Mesto štajerske, koroške, kranjske, primorske, tirolske, salburške, galiske . . . pokrajine imenujmo slovensko, nemško, poljsko, češko, rutensko . . . pokrajino. Vsaka taka dežela se upravlja v notranjih zadevah povsem sama t. j. vsak narod naj odločuje o svojih zahtevah in potrebah sam.

Razdelitev Avstrije v take dežele tem načinom se pravi, razdeliti državo po načelih narodne avtonomije.

Nekaj podobnega Palackemu načrtu so zahtevali Čehi za ministrovanja grofa Hohenwarta leta 1871., leta 1899. so izdelali tudi avstrijski socialni demokratje na svojem strankarskem zborovanju v Brnu svoj narodnostni program po načelu narodne avtonomije.

Narodna avtonomija je bila dotlej, dokler ni bilo proglašeno v Avstriji načelo splošne in enake volilne pravice t. j. absolutne demokratije, le srčna želja posameznih mož in strank. Dokler ni bila proglašena splošna in enaka volilna pravica, tudi o kaki avtonomiji in samodolobni narodov ni moglo biti govora.

Volilna reforma je bila sprejeta in loči nas samo še nekaj dni in sestane se nova zbornica, izvoljena v prvič po načelu splošnosti in enakosti ljudstva. Čim se je demokratiziral parlament, se mora demokratizirati tudi organizacija monarhije.

Z volilno reformo je bilo izvršeno v Avstriji veliko kulturno delo. Enakost vseh ljudij, zajamčena v državnoosnovnih zakonih ni več prazna fraza, ampak je dejanski izvršena. Moč vlade je dana ljudstvu v roke in sedaj je le od ljudstva odvisno kako se bo vladalo v Avstriji.

Priznati moramo, da smo vsi narodi, ki bivamo v mejah avstrijske države, prizadeti na tem, kako se v Avstriji vlada. Ali kako naj uspešno deluje parlament, kako naj izvršuje svoje velike naloge, kot nositelj ljudske volje, ako ubije vsako delovanje v tej zbornici nezdrav boj za najraznovrstnejšo narodnostna vprašanja. Nemci

kazak, t. j. kazak ne more nihče postati, kdor ni rojen kot tak.

Življenje kazakov se od življenja drugih prebivalcev le malo razlikuje. Žive družinsko življenje v lastnih hišah — sploh kakor vsi drugi ljudje. Ali vsak kazak dobi pričenski od rojstva od ruske vlade nekaj frankov in nekaj mer moke, ali zato mora opravljati s svojim 18 letom pričenski razne posle. Služiti mora oblastem in svojim predstojnikom v najrazličnejše namene, opravljati posle dekel do najnapornejših opravil. Ako je treba mora biti hlapec, paznik, nadzornik, poštni uradnik, streči mora svojemu predstojniku, in če ta zahteva, tudi z njim potovati. Zavisen je torej popolnoma od volje svojega gospoda. S pravnega stališča izraženo, je kazak navadni rob, suženj. Da sploh more vztrajati v takem položaju, je pripisovati le posebnim razmeram, ki so tam v navadi.

Možje in žene nosijo rusko perilo in ruska oblačila. Po zimi se ogrnejo še v kožuho. Ženske so tudi tu, kakor povsod proti severu, silno strastne na lepoto. Zlasti ljubijo lepe obleke, ki povzročajo izdatke v nasprotnem razmerju z njihovim pičlim zaslužkom.

Ohotsk je bilo svoj čas, ko je pričela razvijati Rusija svojo moč tudi na vzhodu, jako važno mesto. Štelo je več tisoč prebivalcev in le težko si predočimo položaj, kako zanemaren je Ohotsk danes. Nobenega rastlinstva v obližju, nobene pitne vode; morje oslanjuje tudi

nasprotujejo Čehom, Italijani Slovincem, Poljaki Ukrajincem itd. — kako naj se izvrši v taki zbornici eno zdravo delo? Dolgotrajne debate za kako šolo, prepri za razpisana mesta itd. požre ves čas in ves denar, ki velja zasedanje parlamenta.

Zahteva zdravega razuma je torej, da se stori takemu neplodnemu prerekanju, medsebojnemu oškodovanju in sovraštvu iz narodnostnih vzrokov enkrat za vselej konec. To pa je drugače nemogoče, kakor ako se izvrši zahteva po narodni avtonomiji. Vsak narod naj odloča sam, kake šole hoče, kje in koliko; kake sodnike mu je treba itd.

Kako silno krivična je današnja razdelitev Avstrije v toliko večjih in manjših pokrajin, nam je jasno takoj, ako se spomnimo še na neko drugo napravo: to so deželni zbori. V tržaškem deželnem zboru so izročeni Slovenci na milost in nemilost Italijanom; v goriškem deželnem zboru ima 11 italijanskih poslancev premoč nad 10 slovenskimi poslanci: dve tretjini Slovencev morata biti pokornih eni tretjini Italijanov; na Koroškem je izročena tretjina Slovencev na milost in nemilost Nemcem; ravnotako je na Štajerskem. Z drugimi besedami: tržaški, goriški, koroški in štajerski Slovenci, ki tvorijo sami zase dobri dve tretjini celega slovenskega naroda, so izročeni le dobri volji svojih najhujših narodnih nasprotnikov. In kako zgleda z dobro voljo teh narodnih nasprotnikov nam jasno dokazujejo strupeni napadi na slovenski živelj s strani večine v imenovanih deželnih zbora.

Narodnostno vprašanje je bilo, odkar imamo v Avstriji ustavno življenje, najhujša ovira za vsak razvoj države. Iz gole zavisti, da se kak narod preveč ne razvije, mu niso dovolili ne potrebnih šol, ne železnic, ne gospodarskih zavodov, ne kaj drugega. Le z največjim naporom in silo, z viharo obstrukcijo si je mogel včasih kak narod za hip pomagati k pravici.

Danes je razdeljena monarhija v 14 takozvanih kronovin; ako se izvede narodna avtonomija, sestoji Avstrija samo iz pet*, oziroma šest celot, ki so si po jeziku vsaka za-se enota. Mesto 14 deželnih zbora bi jih bilo samo pet oziroma šest, kjer bi se nič več ne mogle izigravati koristi enega naroda, v šodoželjnosti in sovražnosti drugega naroda, na tako brezvestne načine, kakor se pri-gaja to v Celovcu, Gradcu, Trstu in Gorici.

Narodna avtonomija mora postati drugo tako vprašanje, kakor je bila volilna reforma. Narodna avtonomija more biti samo naravni korak naprej po oni poti, na katero sta stopila vlada in vladar: na pot demokratije.

*) Ako delimo istrske in dalmatinske Hrvate od slovenske avtonomije, je vseh celot šest, drugače pet.

Volilni shod „Slovenske ljudske stranke“ v Št. Janžu, Dolenjsko.

V nedeljo, dne 21. t. m., priredila sta tu pri nas volilni shod g. Povše in znani g. dr. Šusteršič. Predsedoval mu je seve zadnjeimenovani gospod. Kot prvi govornik nastopi g. Povše. Ta omenja na dolgo in široko delovanje in prihodnji program S. L. S. Ljudstvo je poslušalo hladnokrvno in z resnimi ugovori. G. govornik je bil radi medklicev užaljen in je končno to sam izjavil, a ošabno dostavil, da ni prišel k nam beračit. Kaj čudno se je pa obnašal g. predsednik dr. Šusteršič. Sedel je lepo pokrit samozavestno pri mizi ter podpiral z razno mimiko g. govornika. Parkrat se vzdigne raz sedež ter prosi miru, češ, saj bo dovolil končno vsakemu besedo. In res, pustili so nadaljevati g. Povšeta.

Za njim dobi besedo tukajšnji g. nadučitelj Vinko Berce. Burno pozdravljen od vseh volilcev stopi na oder in govori približno tako-le:

reko Amur. Kakor daleč te ponese oko: vse močvirno in pusto, prava sibirski tundra. Vetrovi tulijo z vseh strani in uničijo vsako rastlinstvo že v kalu. O kakem žitu ali zelenjavi ni govora; vzpeva le krompir. Zato se preživljajo prebivalci Ohotska izvečine le z ribami, ki jih je v vseh pritokih Ohotskega morja neizmerno. Po leti je vlak rib v vodi več kilometrov dolg in več metrov gost. Ob bregu je vse polno mrtvih rib, ki jih požro psi naselbine. Kdor že ni videl take ribje vlake, si ne more napraviti nobene slike, v kako ogromnem številu se zbero ribe. Do dva meseca love ljudje ribe in se založe z njimi za celo leto. Posuše jih in nalože potem v shrambo. Saj ni dobiti tekom celega leta nobene druge hrane!

Ohotsk leži ob odprtem morju. Vsled pomanjkanja zavetišča je izkladanje blaga iz ladij jako otežkočeno. Zgodi se včasih, da mora ladja dneve in dneve križariti v primervi razdalji od Ohotska, ker je morje viharo in ni moči zagnati sider. Zopet drugič pritisne vihar sredi izkladanja in ladja mora nemudoma na odporto morje, kjer počaka, dokler se vihar ne poleže.

Naša ladja je stala pet dni pred Ohotskom preden je spravila na suho nekaj stotov blaga. Izlaganje je otežkočeno še s tem, ker se ob oseki reka Amur ob izlivu popolnoma posuši.

Malo pred izlivom reke Amur v morje, tam kjer se stikata morska in rečna voda, stoje vedno štirje jako dolgi

Spoštovani volilci-soobčani! Službujem 8. leto pri vas in poznate me, kdo sem, kaj sem in kako je moje delovanje v šoli in zunaj šole. Štejem si v dolžnost, da spregovorim tudi danes v tem važnem trenutku, ko nam je izbrati bodočega poslanca, par besedi. Poudarjam pa izrečno, da ne mislim in ne maram nikogar žaliti in ne govoriti kot pristaša te ali one stranke, pač pa kot kmečki sin, kot človek, ki živi in deluje med kmetom in je zanj pripravljen živeti in umreti.

Na današnjem shodu moramo v prvi vrsti vprašati, kakšen bodi naš poslanec. Ravno kar ste slišali iz ust našega bivšega poslanca žalostne podatke, a tudi zelo lepe in jako vabljive besede. Obetalo se nam je marsikaj in skoro bi pričakovali, da je rešitev blizu. Toda žal, temu ni tako! To so le obljube, govorjene na vsakem shodu, a dejanj ni in ni. Take obljube lahko primerjamo s praznim sodom, ki močno bobni, a notri nič ni. (Tu skoči dr. Šusteršič rjoveč kot ranjen lev proti govorniku ter vpije: Vi žalite, Vi ste nas razžalili, žaliti ne pustim, jaz Vam vzamem besedo.) Toda bridko se je varal ta ošabnež. Kot jeden mož zaorijo vsi navzoči, da to ni nikaka žalitev, da se protivijo taki samopašnosti in odločno zahtevajo, da govori g. nadučitelj dalje.

Hočeš-nočeš, dr. Šusteršič se je moral udati pritisku in poslušati govornika dalje. Le-ta vnovič poudarja, da ni njegov namen nikogar žaliti. Prizna tudi, da je v istini g. Povše že mnogostoril za slovenski narod, a kot naš poslanec za našo občino prav nič, da vsaj nismo nič na boljšem. (Splošno pritrdjevanje.) Naši vinogradi leže prazni in zapuščeni. Niti za denar ni dobiti zadostnega števila trt iz državnih trtnic, ne brezobrestnega posojila, naši fantje morajo še vedno po tri leta nositi vojaško suknjico, dasiravno nam že davno obetajo dveletno vojaško službo. Naši mladi ljudje še vedno hodijo v tujino kapitalistom prodajati najboljše moči, ker nimajo doma zadostne eksistence itd., kratko, danes smo še veliko na slabšem kot pred šestimi leti, dasiravno nas je zastopal pristaša S. L. S. (Živahno pritrdjevanje.)

Naš poslanec mora biti mož na svojem mestu. On mora ne le natančno poznati naš položaj, naše potrebe in našo revščino, ampak imeti mora za nas tudi sree in pogum, da se pri vsaki priliki potegne za svoje volilce. Nobenega pota se ne sme strašiti in pred nobenim ministrom mu ne sme upasti srce, če je treba, potegniti se mora za nas in naše koristi z vso odločnostjo. Naš poslanec mora biti cel mož povsod in vsak čas na svojem mestu.

Po mojem mnenju bi bil pravi kmetijski poslanec le kmet, ker le on pozna res vse kmetijske težave in potrebe. Le on bi zamogel tam gori na cesarskem Dunaju potožiti visokim ministrom in presvitlemu vladarju naše potrebe in želje, le tako bi zvedeli na visokem mestu naš res obupni položaj. Možje volilci! Danes, ko imamo hvala Bogu splošno in enako volilno pravico, danes, ko se nam ni treba bati ne tega ne onega, ko se nam ni ozirati pri volitvi ne na to, ne na ono stran, to tudi prav lahko dosežemo. Držimo se načela: Kmet kmeta, gospod gospoda! S. L. S. nam je postavila za kandidata, ne da bi nas kaj vprašala, g. Povšeta. To moramo odločno odklanjati in pokazati, da imamo sami dovolj razsodnosti, da si znamo izbrati moža, ki nas bo zastopal na Dunaju, da torej ne potrebujemo nikakega jeroba od nobene strani; pokazali jim pa bomo tudi, drugič naj nas prvo vprašajo, a potem še le postavijo kandidata. Ko bodo torej zvolili mestni volilci meščana, a kmetijski kmeta, potem naj odidejo z združenimi močmi tja gori na cesarski Dunaj, a vsak prepri in vsako strankarstvo naj ostane zunaj, šele potem se nam je nadejati resnih uspehov. Gospoda govornika so tu zahvalili volilci s hrupnim odobravanjem in živio-klici.

valovi, ki narastejo pri nemirnem morju tako, da ne more noben čoln prek. Ko smo se vozili mi na suho, je bilo morje precej mirno, vendar so bili valovi razmeroma zelo visoki. Krmar paročolnov je imel ne lahko nalogo: treba se je bilo ogniti vsem plitvinam, a valovje vendar pravokotno prerezati. Ostali štirje čolni so imeli slediti prvemu. Vsi smo bili radovedni, kako se nam posreči namera. S prvim čolnom smo že pasirali najnevarnejše kraje, ko začujemo naenkrat iz zadnjega čolna kratek krik: v čolnu sta sedela dva nekoliko vinjena kazaka poleg zaboja s puškami. Čoln se je prevrnil in z njim vred sta padla v morje oba kazaka in puške. Fanta smo sicer rešili, a pušk nismo videli nikdar več.

19. avgusta dospemo slednjič do Gišige, kjer je bil naš začasni cilj. Okrog Gišige bivajo že Korjaki, Čučkom zelo sorodno pleme.

Gišiga je ravno tako pust kraj, kakor Ohotsk, ako ne še mnogo slabši. Vsled plitvosti obrežja smo morali obstati z ladjo celih 50 km daleč proč na morju. Obrežje je bilo od tu komaj razločevati. Pod takimi razmerami si je lahko misliti, kako težko se je bližati celini. Da pride paročoln do suhega, rabi celih šest ur in vsled neprimerne oseke in plime je mogoče misliti na izkrcanje komaj vsakih 24 ur po enkrat. (Sledi.)

Reči se mora, da pozna kmetško ljudstvo, njih želje in potrebe, da je govoril iz njih src. Nato vstane gospod dr. Šusteršič ves potrjen in začne govoriti, da je njegova stranka vse storila, kar je bilo mogoče, a kaj bo 11 poslancev proti celi zbornici. Povzpel se je celo do trditve, da je vse, kar se je doseglo v državnem zboru v prilogo ljudstvu, storila S. L. S., kar pa ni bilo na korist ljudstvu, pravi, so poslanci njegove stranke odločno odklanjali, toda ostali so v manjšini. Dr. Šusteršič res misli, da smo tako zaručani, da slišimo le take novice, ki nam jih ob nedeljah na škarpi oznanjajo?

Nato gospod doktor prijazno vabi in pozivlja volilce, da bodo sedaj glasovali, kedo je za g. Povšeta.

Pa strah in groza! Niti ena roka se ne dvigne. Pravili so, da so vidili le eno pest, a še za to ne vedo čemu in zakaj se je dvignila.

G. Povše je že prej bil odšel, predsednik S. L. S. je pa ves poparjen zaključil shod, ker so mu itak takoj po glasovanju vsi volilci obrnili hrbet. Glasno pozdravljajo napredne kmetijske ideje z živio-klici so se volilci razšli. Po shodu sta priznala g. Povše in g. dr. Šusteršič gospodu županu sama, da tacega poraza še nista nikdar doživela in da bi ga ne pričakovala niti v Zagorju, kjer nastopajo socialni demokratje. Tudi se je izrazil dr. Šusteršič, da se bojuje sedaj zadnjikrat za poslansko čast, ker se je naveličal takih bojev. Priznamo prav radi, da se je naveličal tako bridkih dogodiljav kot jih je doživel letos v Ribnici in pri nas, a prepričan naj bo, da to ni zadnji, ker ljudstvo spregledava in ve, kdo so njegovi pravi prijatelji.

Volilci! Posnemajte vrle Šentjance! Otrsite se nadvaruškega jarma pa naj nosi to ali ono imo in združite se v čvrsto, nepremagljivo kmetško vrsto, ne dajte si dobljenih pravic od nikogar kratiti, glasujte 14. maja složno za poslanca, kojega si boste izbrali sami. Dosti časa ste tlačani tuji volji in tujim mislim; pokažite, da znate imeti tudi svojo voljo in svoje misli. Svoj gospodar na svoji zemlji, to bodi vaše geslo!

Etika in politika.

Predaval v „Akademiji“ 24. febr. 1907 profesor dr. Albert Bazala (Zagreb).

(Dalje.)

To mišljenje o odnošaju etike in politike — sem rekel — je precej obče in zdi se, da ga potrjuje tudi vsakdanje opažanje in izkustvo. V politiki je „homo homini lupus“, človek človeku volk. Narodi se objemajo v oklepih, se ljubijo in poljubujejo v lica, dočim bi najraje drug drugemu porinili nož v vrat, ko bi se ne bali drug drugega. Strah jim postavlja meje, do kod da pojdejo v svojih težnjah, a vsak jedva čaka, da ulovi pri ljubljenem bližnjiku kako slabo stran, da jo izrabi v svojo korist. Ako bi pa kateri prišel predaleč v uspehih, gleje tedaj na mah vse mile in ljubljene brate, kako mu zavidajo; in nesložni se složijo, da mu kolikor mogoče zaprečijo napredovanje. Tako so evropske državne uredbe (institucije), ki napredujejo po tem, koliko ima katera — vojakov in topov več in boljših. Zato pa tudi razvijajo nerazmerno bolj fizično moč nego pronikajo kulturne cilje, a i pri teh odločujejo ponajveč strankarski in stánovski interesi, da, celo tudi povsem poedinski. Politika kot umetnost, upravljati državo, se ravna po teh razmerah; zakaj ako je osnova države sila, ako velja za njo načelo, da je sila nad pravom, ako je državam ali poedinim vladajočim narodom dopuščeno, svojo svobodo snovati na robstvu drugih, svoj napredek na nazadovanju drugih, gospodarsko blagostanje na račun drugih, potem je tudi političarju dopuščeno, da, celo dolžnost, da i on dela po teh načelih:

mravnost mu je samo pokrivalo, s katerim hoče prikriti svoje prave težnje. Kdor pa misli, da je to nerazdružljivo z njegovo vestjo, o tem se pravi, da ni za političarja, tem manj, ker je ta zavoljo državnih interesov često primoran, odstopiti od pravnih načel. Prilike so zares take, da bi danes vsak političar pogibeli izpostavil državo, ako ne bi tulil z ostalimi volkovi. „Državnik“, pravi Freitsche, nima pravice, da si roke greje nad dimečimi se ruševinami domovine z udežno samohvalo: „Nikdar nisem lagal; to je fratarska krepost“. Etika in politika sta torej neodvisni druga od druge — to je prilično obče mnenje.

Toda najsi bode to mišljenje kakor mu drago obče, vendar ni — mislim — upravičeno. Da ga praksa potrjuje, to še nič ne dokazuje; zakaj ne gre za to, kar je, nego zato, kar bi trebalo biti; ne vpraša se torej, jeli sta mravnost in politika kot dve obliki javnega življenja v dosedanjem razvoju šli vzporedno skupaj. Tudi za mnogo ljudi vemo, da ne veljajo Bog ve kaj, da niso dobri, in za drevje, da je izkrivljeno, a nikomur ne pade na um, reči, da bi to tako bilo tudi prav. Enako je z etiko in politikoi. Ako kdaj ni bilo sklada med tema dvema oblikama kulture, je temu vzrok enostransko ali krivo določevanje mravnosti ali politike, ki nujno meče enostransko ali krivo luč tudi na njun odnošaj. Iz prave sodbe o enem in drugem načinu kulturnega življenja bo sledilo tudi dobro shvatenje njunega odnošaja. Toliko je gotovo, da more politika, neodvisna od etike, veljati samo v državi, kateri je osnova — etika sile in volja za moč. Politika kot znanje o upravljanju držav se ravna vedno po politiki kot teoriji o osnovah in ciljih držav. Ne bode torej slabo, ako najprej razmotriva najznamenitnejše nauke o državi in kako se v njih določuje odnošaj etike in politike.

Prvo znamenitejšo teorijo o državi je razvil grški mislec Platon (427—347 pr. Kr.). Država je — pravi on — kakor velik človek, ki misli, čuti in hoče; ona ni nič brez državljanov niti povrh njih, nego v njo prihajajo misli, kakoršne mislijo državljani, čustva in nagnjenja, kakor jih imajo državljani, in hotenja, kakor jih hočejo grajani. Država je v velikem, kar je in kakoršen je človek v malem. Ako naj bo torej ona dobro urejena, ji morajo najprej biti dobri državljani; ti pa bodo kaj vredni in dobri, ako bodo pravični. V pravičnosti se sestajajo vse kreposti, vsa mravnost, pravičnost je osnova kakor mravnega tako tudi državnega življenja. Državna zajednica torej ni samo pravna nego tudi pravična, mravna organizacija. Glavna zadača ji je: vzgoj državljanov za mravnost. Zato človek po sodbi Platonovi nima višjega poziva, nego da se posveti državi, da kot državljan sodeluje na nje razvoju, njega naravna določba je, da bode državljan. Samo kot državljan je on tudi mravno bitje: državljanske njegove dolžnosti se krijejo z mravnimi, pravo je isto z mravnostjo, politika leži na podlagi etike. Platonov politični idealizem ide tako daleč, da ukinja obitelj in uvaja komunizem žen in dece; po njem enako obsega in določa država življenje poedinsko in obiteljsko ter ga podreja interesom velike mravne celine, v koji edini more človek doseči poslednji svoj cilj. Platonova država ne leži na podlagi zakona nego na podlagi mravne zavesti; vsak državljan bode vzgojen tako, da bo vršil svojo dolžnost; zakon je tu, da mu kaže, kaj mora storiti, a da mora storiti, k temu ga sili in izpodbuja vsajena in vzgojena mu mravna zavest. V tej je vsa jačina Platonove države in nje obrana: na njej se gradi z njo se vzdržuje. Poedinec seveda skoro povsem izgine v tej socialistični zajednici in prihaja v obzir samo kot član zajednice, kot del v celoti. More se reči, da je ta idealizem pretiran, da so take teorije politična fantaziranja (mastanja), da je Platonovo delo državen roman, ali eno stoji v vsem: Platon je dobro pogodil to, kar pravi naš pregovor: Nad vzorom ni

Tuji dom.

Novela. — Spisal M. R. P.

(Dalje.)

Pozno v noč so gostje odhajali, poslavljali se in zahvaljevali, stari Mirtič je odšel v svojo sobo, a vdova je ostala preko noči pri hčeri. Mladi Mirtič je bil zaspal pri mizi, slonel je s čelom na rokah in na glas smrčal. Vdova ga je hotela vzbuditi, a Berta je zamahnila z roko in jo potegnula za seboj.

„Pustite ga“ — je rekla tiho. „Naj spi; pijan je.“ Potem sta šli z materjo v sosednjo sobo in ko sta se tam spravljali spat, je sedla vdova na vznožje postelje in pričela vpraševati:

„Ali si srečna?“

In Berta se je zasmejala s skoro ciničnim in glasnim smehom.

„Kdo pa je pravzaprav srečen? Ali ni na svetu polna sreča sploh nemogoča? — Pojdiva spat“ — je rekla potem malomarno, legla v posteljo in potegnula preko sebe odejo. In takrat ji je prišel nenadoma na pamet tisti bleđi mladi študent, ki jo je prvič poljubil.

„Kaj je Milan kaj pisal?“

Vprašala je in mati je odgovorila z že zaspanim glasom:

„Ne!“

VIII.

Poletno popolne je prišel odvetnik Kimež, da bi govoril s starim Mirtičem o neki sodnijski zadevi. Doma je našel samo Berto, ki je sedela v vrtni lopi zadaj za hišo in čitala iz neke brošure. Povedala je, da ni doma ne tasta, ne soproga, a da se oba vrneta do večerje. Svetovala je, naj ju počaka in ga povabila, naj sede za ta čas k nji v ujo. Nato je poklicala Nežuljo in ji velela prinesiti vina, kruha in svinjine.

„Neka tožba je vložena v sodniji zoper vašega tasta“ je pravil Kimež in sedel na nasprotno stran zeleno pobarvane mize. „Ampak stvar je brez pomena. Delavci namreč tožijo.“

Potem je nekoliko ponehal, vzel iz skodelice, ki jo je prinesla na mizo Nežulja, košček rumenega kruha in si natočil v kozarec vina.

„Ampak dandanes“ — je nadaljeval potem, ko je izpil pol kozarca vina — „nišo delavci več taki, kakor so bili včasih. Združeni so v nekakih organizacijah, ki pogostokrat ne ostajajo brez uspehov. V političnem življenju se potegujejo zdaj celo za volilno pravico.“

„Kaj pa vi, gospa?“ — je vprašal potem z nekoliko izpremenjenim glasom in pogledal pozorno v njen obraz. „Nekako bleđi ste, ali niste sploh nekoliko shujšali, kar vas jaz poznam? Zdi se mi, da ste bili takrat, ko sem vas prvič videl vsi drugačni. Bolj zdrave barve v licih, krepkejših form in sploh mnogo živahnejši.“

zakona. (Nad izgledom nema zakona). Karkoli dela človek, vedno je to po njegovih vzorih; ako se zakon tem protivi, si bo človek prizadeval, da ga obide, ali ga bo vršil samo tedaj, kadar bedi kaznena oblast nad njim. Platon je hotel, da bode izgledščina, a izgled, t. j. pravni ideal da bode zakon države. In gotovo bi idealna bila država, katera bi ustvarjala ljudi, ki bi se dali upravljati pravni zavesti tudi brez prisilja zakona, ljudi, ki bi v svoji duši nosili zakon; idealna bi bila država, v kateri bi pravna zavest in pravna volja postala tako obča in jaka, da bi postala regulator življenja tako, kakor so še tudi dandanes v našem življenju regulator ponajveč zahtevi pristojnosti Idealna bi bila država, kjer bi se ljudje bali bolj prekora (očitanja) vesti nego zakona, ker bi v istini bila, kar od nje zahteva Hegel, namreč obistinjena pravna ideja, ustvarjenje pravne zavesti. Da, idealna bi bila taka država, a je li mogoča? Pride li kdaj do tega, da se z zakonom in državnimi uredbami vzgoji ljudstvo do tolike višine, da bode vsakdo vršil pravo in dobro tudi brez prisilja? Bodo li kdaj zakoni držav učinili nepotrebne zakone in vladavnice, kakor to misli Feuerbach? Te sumnje nam morejo vsiliti misel, da je Platonova država morda ipak samo domišljija pesniške maite (fantazije).

Ignacij Auer.

V Berlinu je umrl prve dni tega meseca eden najslavnejših voditeljev nemške socialne demokracije, bivši sedlarski pomočnik Ignacij Auer.

Zaspal je eden najplemenitejših nemških proletarcev. Grenka je bila njegova mladost. Z žalostjo in jezo se je spominjal teh svojih dni. Boda mu je bile najzvestejša spremljevalka življenja. Kot mladenič je vstopil v socialnodemokratsko stranko.

Tedaj, pričetkom 70 tih let je bilo mnogo težje biti socialni demokrat, nego danes. Stranka je bila majhna, revna in brez vpliva. Svojim članom, in najsi so bili še tako izbornega duha, kakor je bil Auer, ni mogla dati kruha. Zato je moral biti Auer vesel, ko je bil bojkotiran v svojem sedlarskem obrtu kot „agitator“, in hvaliti Boga, da ga je vzel neki krovček k sebi za pomočnika. Niti denarnih glob ni mogla plačevati stranka svojim članom. Zato je moral Auer v zapor. Kot socialistu se mu je godilo neizmerno bridko: kakor divjo zver so ga podili iz kraja v kraj. Nemška sodnija je vladala nad njim uprav strahovito.

Ali težje kot vse krivice, ki so mu jih povzročevali gospodujoči družbeni razredi, je prenašal prepire v lastni stranki, ki so izbruhnili ne dolgo potem, ko so bili odpravljeni zakoni proti socialistom. Na strankarskem shodu v Draždanah 1903 so priklopili ti boji do svojega vrhunca. Teoretična in taktična nasprotstva v naziranju so mu bila nič, enotnost stranke vse. Kot strankini tajnik si je ne-prestano prizadeval, ohraniti in čuvati to enotnost: v ta namen je delal do svoje dejanske izmučenosti. V zadnjih letih ni bil več nekdanji Auer! Njegovi najožji prijatelji so slutili njegov prihajajoči konec že pred nekaj leti. Eden sodrugov je rekel nekoč: „Da bi se mogel vsaj šest mesecev odpočiti, da bi bil tako brez vsakega dela in bi mu ne bilo treba skrbeti za kruh svoji rodbini. Greh in sramota je, da mora izgubljati mož vse svoje moči v ne-prestnem delu za stranko.“ In na vprašanje, zakaj stranka tega ne žrtvuje, se je glasil odgovor: „To je težko stranki, ki deluje samo z delavskimi vinarji. Auer bi pa tudi denarja, ne da bi si ga prislužil, ne sprejel.“

Ne da bi si ga prislužil! Ali tak je bil Auer v resnici: neizmerno mu mora biti hvaležna stranka. In zgodilo se je ono, česar ni bilo mogoče odvrniti: v najboljših

moških letih je zbolel na živcih Auer pred štirimi leti tako, da mu ni bilo več pomoči. Stranka je pač storila zdaj zanj, kar je bilo v njeni moči, pa bilo je zaman; bilo je prepozno.

Časopisi se pripravljajo zdaj, ali je bil Auer revizionist (zmerno krilo socialne demokracije) ali pa je bil radikalec, ali nič tega. V ta namen navajajo njegove besede, ki jih je dejal na strankarskem shodu v Hanovru: „Nisem niti Bernsteinovec (revizionist) niti Marksist (radikalec).“ Ali te besede naj so označevale le njegovo docelo nedogmatsko naziranje. Njemu ni bilo nič drugega pred očmi kot samo delo in dejanja. „Delavsko gibanje naj bo enotno, naj obseza vse delavstvo in naj si osvoji politično moč.“ To je bil njegov cilj.

Ali ravno zato, ker mu je bilo pred očmi vedno le praktično delo, ga prištevamo lahko po vsej pravici k revizionistom. Bil je najrazumnejši in najbolj vplivni med njimi. Spozna se ga prav lahko iz njegovega slovitega pisma, ki ga je poslal v Anglijo Bernsteinu, ko je izdal ta svoja „Predodmnenja socializma“: Ljubi Edvard, kaj tacega se stori, a se ne pove.

Iz tega spoznavamo moža docela. Mož, ki družega ne pozna, nego služiti svoji stranki in s tem delavstvu. In pri tem je bil diplomat prve vrste. Popolnoma se je strinjal z Bernsteinom, da je treba njih tako narastli stranki, v marsičem taktiko izpremeniti.

Lahko rečemo, da se v zadnjih tridesetih letih ni zgodila v nemški socialni demokraciji nobena taktična prememba, nobena revizija v tem in onem, da ni imel pri tem Auer svojih posebnih zaslug. Dosegel je tudi on, da se je odpravil na Kölnskem zborovanju sklenjeni bojkot deželnozborskih volitev v pruski deželni zbor. Kot poročevalec v tej zadevi je prodril na Hamburškem strankarskem zborovanju vzlic vsem poskusom Liebknechta, preprečiti Aurov predlog. Njegova sijajna govorniška zmožnost, ki mu je odprla pot v vrsto najboljših govornikov cele Nemčije, je bila priznana tudi po nasprotnikih.

Mesto socialističnega zakona, ki je potekel leta 1890., ne da bi bil zopet obnovljen, so skušali upeljati na Nemškem leta 1895. nov zakon, naperjen proti socialistom. Vstal je tedaj v zbornici Auer in v triurnem govoru kritikal novo predlogo tako izborna, da je bilo videti že naprej, da ne dobi večine. Predloga je res propadla — največ Aurova zasluga.

V državnem zboru je Auer le malokdaj govoril. In ravno tedaj, ko je postala najbolj potreba, ni več mogel: ko je prišel nemški kancelar Bülow napadati socialno demokracijo. Nemški svobodomiselniki listi pravijo, da bi imel razumni in humorja polni Auer napram dostikrat zelo plitvi zgovornosti Bülowa mnogo več uspeha, kakor Bebel s svojim patozom.

Izgubo, ki je zadela socialno demokracijo z Aurovo smrtjo je težko preceniti. V sebi je enotnost in edinstvo stranke takorekoč poosebljal. Dokler je bil še zdrav in čil, je s svojim finim diplomatskim čutom popravil in odstranil marsikateri spor v stranki. Njegova izredna organizatorska zmožnost je dala socialni demokraciji organizacijo, za katero jo zavida lahko vsaka druga stranka. Organizacija, ki znači samo na sebi veliko moč.

Auer je bil človek, ki ga je moral respektirati vsak še tako nasproten tej stranki. Ni bil fanatik ali nrvdušen za svojo stvar neizmerno. Velik v ljubezni in velik v so-vraštvu, ali sovražil ni oseb, sovražil je samo naprave in razmere, sovražil vsako krivico in vsako neresnico. Poštenjak, kar ga je bilo. Razumen, globok v spoznavanju človeštva ali vendar tako čistega razpoloženja, kakor otrok. Rezek včasih v svojih besedah, rahel v svojem čutu.

Čast in spoštovanje torej možu, čigar duh je bil ravno tako velik kakor njegovo srce.

Politični pregled.

Ukrajinci in Slovenci.

Volilna reforma je dala Slovincem nove zaveznike: avstrijske Ukrajince. Vsled intrig in koristolovstva s strani Poljakov je sicer moč Ukrajincev — Rutenci ali Malorusi tudi imenovani — precej zdrobljena, a vendar pošljejo v zbornico okrog 30 svojih poslancev. Kako pravična je volilna reforma napram Ukrajincem, dokazuje prav dobro dejstvo, da pride na 50.000 Poljakov en poslanec in en poslanec na 110.000 Ukrajincev. Tudi v mnogem drugem, kar se tiče gospodarstva in izobrazbe, se godi Ukrajincem vsled delovanja Poljakov približno tako ali časih še slabše, kakor nam Slovincem.

Ukrajinci trpe pod pritiskom Poljakov ravno tako kakor mi Slovenci pod pritiskom Nemcev. Slovanska vzajemnost se torej na severu kaj slabo izkazuje. Ukrajincev je v Avstriji več kot dvakrat toliko kot Slovincem a Poljaki jih hočejo na vsak način prezirati.

Mi Slovenci vemo vsled lastnih izjav Nemcev, da nas hočejo le-ti ponemčiti. Ustanavljajo med nami germanizatorična društva, ustanovili so „Sulferajn“ in „Sudmarko“, povedo nam svojo namero prav očito — ne tako Poljaki. Oni zavijajo zgodovinsko resnico, v besedah priznavajo sicer popolno svobodo Rutenom ali v dejanju so vsi drugačni; opirajo se na dozdevne svoje zgodovinske pravice in na podlagi teh, zahtevajo gospodstvo nad Ukrajinci.

Ukrajinci so spoznali, da je njim bodočnost drugače nemogoča, ako se jim ne jamči neodvisnosti od Poljakov.

Ukrajinci so se približali tako dejanski Slovincem najbližje: mi zahtevamo neodvisnost od Nemcev, oni neodvisnost od Poljakov. In v resnici so se pričeli ukrajinski politični pisatelji živo zanimati za položaj nas Slovincem in računajo pri svojem boju za neodvisnost na pomoč vseh slovenskih poslancev, ki jih pošljejo v državni zbor. Računajo tudi na pomoč Italijanov, ki ravno tako hočejo avtonomije, dalje na češke Nemce, in vse zmerne, res z demokratskim duhom navdahnjene Nemce iz ostalih avstrijskih pokrajin; pa tudi na socialno-demokratsko stranko vseh avstrijskih narodov.

Zato je tudi nas Slovincem dolžnost, da narodni pokret Ukrajincev ne samo zvesto zasledujemo, ampak zahtevamo, tudi od svojih poslancev, da podpirajo z vso močjo narodne težnje Ukrajincev. Ukrajinskih in slovenskih poslancev bo skupno kakih 50—60, torej vsega uvaževanja vredno število.

Zdi se nam najprimerneje, da se po iniciativi s slovenske in ukrajinske strani ustanovi v bodoči zbornici kak klub, kakor je „zveza avtonomistov“ v ruski dumi, ki si je postavila sledeči program:

1. zveza avtonomistov stremi po dosegi teritorialno-nacionalnih avtonomij;
2. stoji na stališču nerazdruženja ruske države.

Na enaki podlagi je tudi pri nas taka akcija mogoča.

Prinos k vprašanju jugoslovanske politike.

Treba se je kar čuditi, kako so naenkrat vsi ljudje spoznali, kako važen je Balkan in kako važni smo Jugoslovani za celo osrednjo Evropo.

V slovenski politiki se sicer dobe še vedno ljudje, ki govore kakor n. pr. dr. Tavčar na komerzu v Splitu po odkritju Gunduličevega spomenika leta 1893: „Slovenci se moramo pohrvati, ako nočemo, da nas germanizirajo“, ali kakor se je izražal lani dr. Šusteršič „Združimo se na temelju jugoslovanskega programa“, dasi je prišel s tem v popolno nasprotje s „Slovincem“ (leta 1890), ki je pisal: „Mi Slovenci smo bili in ostanemo vsikdar, tudi v najhujših poizkušnjah odločni katoličani, zavedni Slovenci in zvesti avstrijski domoljubi“; drugje se dobe zopet drugi, ki pridigujejo širokoustno: „Slovenci ne smemo prezreti znamenj za daljšo bodočnost, sicer bomo spet — nepripravljeni...“ a vse te besede so izražene tako neokretno, da se na prvi hip vidi, da ali njih avtorji o stvari resno ne mislijo ali pa sami ne vedo, kaj hočejo.

Kaj je n. pr. storil doslej dr. Tavčar za pohrvatenje, v katerem je videl edino rešitev pred germanizacijo? Izpregovoril je te besede pred 14 leti, a vzlic tej dolgi dobi ni izdelal niti kakega načrta niti kaj drugega, kakor pobijal klerikalno duhovščino — katere pa imamo danes več nego tedaj, ko je pričel dr. Tavčar — ki je vsak resen program odklanjal s svojim pobijanjem.

Dr. Šusteršič zopet kliče po združenju z Jugoslovani, na drugi strani — vsekakor je minulo med tem res 12 mesecev — pa kliče, da more biti „njegov“ samo kdor je zvestega katoliškega prepričanja. Niso Jugoslovani razen Hrvatov vsi drugačne vere, nego Slovenci? Kaj s pravoslavnim; z mohamedanskimi Slovani? Program klerikalne stranke torej pobija že sam po sebi dr. Šusteršičeve besede glede Jugoslovanstva. Mož sicer dobro ve, kako brezpomembno je vse, kar pove, vendar niti on niti dr. Tavčar se nista ženirala na tak način reševati in ugi-bati o jugoslovanski politiki.

Dokler se dela med Slovinci za jugoslovansko politiko na ta način, je seveda vsak pogled v bodočnost zastrt.

Berta je zganila z ramami, knjigo, ki jo je držala prej v naročju, je položila na mizo in se potem nekako konvencionalno nasmehnila.

„Takrat je bilo drugače“ — je odgovorila počasi — in zdaj je drugače. Vse se izpreminja in življenje samo je pravzaprav tako naglo, da dohaja človek komaj samega sebe. Ali ne? — je vprašala ob koncu.

Kimež je pritrdil prijazno z glavo in pravil da se bo Lina v kratkem omožila. Rekel je, da se bo preselila v mesto, kjer je dobil njen zaročenec nekakšno službo.

„Taki ljudje“ — je dejal potem in mislil umetnike — „sploh niso za vsakdanje delo. Pri nas nazadnje ne ravnaajo z njimi tako slabo. Dokler so mladi, žive kakor vagabundi, a ko se nekoliko umirijo, jim dobe rodoljubi službe. Sinekure seveda“ — je destavil nato in se potem spomnil nekega dogodka.

„Ali se domislite“ — je vprašal — „nekoč ste mi rekli, da bi radi z mano govorili. Pred mesecem je bilo, menda na tastov god. Kaj ste mislili takrat?“

„Nase“ — je odgovorila mirno in se naslonila nazaj. „Na vse to svoje življenje.“ In potem je pričela pripovedovati s tišjim glasom, kakor bi razodevala nekakšno skrivnost.

„Včasih“, je pravila, „mi pride na pamet, da bi vstala in na skrivnem odšla. Ne vem, kam. Vstala bi tiho o polnoči, napravila se v temi in skrivoma odšla potem v

noč, kar peš po cesti dalje in vedno dalje. Naj bi prišla kamorkoli, samo da ne bi bilo tam tega življenja. Čisto revno bi bilo lahko, samo da ne bi imelo nobene zveze in nobene sličnosti s sedanjim. Jaz mislim“ — je končala zamišljeno — „da bi hodila lahko kje v tovarno in delala, tudi delala.“

„Kakšni ste!“ — se ji je začudil Kimež in jo gledal pozorno, a prijazno in obraz. „V vas je precej fantastke in menda tudi pogostokrat nekaj pesimistke. Vi vidite čestokrat vse preveč črno.“

Berta je zganila z ramami in poslušala potem mirno dalje. Gledala je vanj skoro otročje-zaupno, nekako tako, kakor ubogljiva hči svojega očeta, kadar ji daje važne nauke.

„Veste“, — je nadaljeval Kimež — „vas je najbrž razočaralo življenje, ki navadno vselej razočara. Vi ste sodili drugače o bodočnosti, ampak to so vselej sanje, iluzije. Mladost je vselej taka, vse idealizira iz nekeke stalne inercije. Pozneje, v resničnem življenju sledi navadno razočaranje, ki pa ne traja dolgo. Človek sprevidi vse, ukrene tako, kakor je najboljši in se potem uda usodi, ki si jo je sam pripravil.“

Govoril je mirno in zelo prijazno in ob koncu dostavil s prijetnim humorjem.

„Jaz mislim, da bi se človek tudi poročnega dne naveličal, če bi bil le dvakrat tako dolg, kakor navaden dan!“

(Sledi.)

Zdaj ko je izpodrinjen na Balkanu ves avstrijski in precej tudi nemški vpliv, ki sta ga dobili Anglija zlasti pa Italija — slednja precej vsled dogodkov na Francoskem*) — so se pričeli naenkrat z vso živahnostjo gibati za jug tudi v naše veliko začudenje — avstrijski najvišji krogi.

Vsekakor obeta to novih dogodkov za najbližji čas. Svoje čitatelje pa hočemo o tem gibanju vedno pravočasno obveščati. Po potrebi govorimo o jugoslovanskem vprašanju še na drugih mestih.

* Francoska je imela zlasti v Turčiji veliko besedo. Pod varstvom Francije so ostale namreč vse cerkve in samostani kristjanov v Turčiji. Po ločitvi cerkve od države na Francoskem je ripadlo to varstvo Italiji.

Praznovanje prvega majnika.

Znano je, da praznuje socialna demokracija vseh narodov prvi dan meseca majnika kot svoj delavski praznik. Da počiva delo v podjetjih vsled delavske volje naj bo glasen promemoria, da razmerje med delavci in delodajalci še vedno ne odgovarja času. Osemurni delavni čas je tista zahteva, ki se naj manifestira zlasti s praznovanjem prvega majnika.

Že večkrat so nastala med socialnodemokratskimi voditelji nasprotstva, ali naj se praznovanje tega dne brezpogojno izvede, ali pa se je more pod gotovimi okoliščinami opustiti. Mnogokrat se je namreč zgodilo, da so podjetniki delavce, ki niso prišli 1. maja na delo, odpustili brez pardona. Kaj v takih slučajih? Delavec je vržen na cesto, ker se je pokoril strankinemu sklepu in stranka gotovo ni tako močna, da bi mogla v vsakem takem slučaju posredovati v prid odpuščenecem.

Zato so se čuli večkrat iz delavskih vrst glasovi, naj se praznovanja 1. majnika ne zahteva brezpogojno.

Letos je osrednje vodstvo socialne demokracije na Nemškem res izdalo majski oklic, v katerem priporoča posameznim okrajnim odborom, da naj tam, kjer preti odpust delavcev, ne tirajo napetosti do skrajnosti, s tem, da bi na vsak način opustili delo 1. majnika. Tega dne naj se spominjajo samo na shodu, ki naj se vrši zvečer po delopustu.

Ta oklic so vsi socialistični organi na Nemškem ponatisnili brez komentara, le dve glasili, harburško in frankovsko polemizujeta z osrednjim vodstvom, češ, da je postalo praznovanje tega dne s tem oklicem skoro brezpomembno. Osrednje glasilo odgovarja obema listoma, češ da se je vodstvo uklonilo samo dejanski potrebi. Nam se zdi korak vodstva le primeren.

Na predstojećem mednarodnem socialističnem kongresu v Stuttgartu pride ta zadeva gotovo do obširnega diskusa. Razpravljalo se bo, ali naj se praznovanje 1. majnika brezpogojno izvede kot strankina zahteva, ali pa se prepusti to vprašanje v rešitev posameznim okrajnim ozir. strokovnim društvom, kakor je priporočal Bebel že pred 12 leti.

Dnevne vesti

a) domače.

— **Dr. Albert Bazala** vseučiliščni profesor v Zagrebu nam je radovoljno prepustil svoje krasno predavanje v „Akademiji“ o „politiki in etiki“. Na njegovi prijaznosti mu izreka uredništvo svojo iskreno zahvalo.

— **Nadučitelj Žirovnik v Št. Vidu** nad Ljubljano nastopi kot neodvisen kandidat za državni zbor v ljubljanski okolici. Dali je ta kandidatura res neodvisna, našla bi tudi vso podporo z naše strani. Kajti v Žirovniku imamo moža, ki je za povzdigo gospodarstva med našim kmetiskim ljudstvom že mnogo storil. To je kandidat, kateri bi bil v stanu uspešno zastopati koristi prebivalstva ljubljanske okolice. Toda sumljivo je, da je g. Žirovnik svojo kandidaturo prijavil kot prvemu „Slov. Narodu“, s tem pa jo je že tudi diskreditoval. Zato pričakujemo dokazov za „neodvisnost“ njegove kandidature, pričakujemo objave njegovega programa, ki pokaže, se li njegovi nazori in njegova načela v resnici ne stikajo z načeli, ki jih zastopa „Slovenski Narod“ in ki so bistvo kranjski liberalni stranki.

— **Igralci ljubljanskega gledališča v Pragi.** Nadrežizer Taborski in njegova soproga gostujeta v Pragi na vabilo „Česke slovanske besede“ na Smihovskem gledališču v igran „Potopljeni zvon“, „Boj z metulji“ in „Dama s kameljami“; preje še nastopita v Trstu, in sicer v soboto 4. maja v igri „Elga“ in v nedeljo 5. maja v igri „Na letovišču“. Ti dve predstavi v Trstu prirede člani slovenskega gledališča iz Ljubljane.

— **Za „kočevskega vojvodo“**, kneza Auersperga, agitujejo po Kočevskem tako, kakor bi moral propasti svet, ako bi ostala zbornica poslancev brez njega visokosti. Klerikalci kandidujejo proti njemu profesorja Obergföla, kateremu so hoteli priti dunajski agitatorji na pomoč. Godilo se jim je pa prav slabo, kajti pristaši visokorodnega kneza so pozabili vso plemenitost doma in so napapli klerikalne agitatorje kar po vzoru Buffalo Bila. Steckler, ki je prišel delat propagando za Obergföla, se ni mogel niti z železnico pripeljati do Kočevja, ampak je moral izstopiti nekoliko postaj prej. Vsa teroristična sred-

stva, ki so jim na razpolago, porabijo Auerspergovim kartešim, da bi zastrašili nasprotnike.

— **C. kr. vlada in nemškutarjenje.** Dosledno in povsodi prezirajo okrajna glavarstva naš jezik in za vsako slovensko črkico se nam je treba boriti. Slovenskim krajnim šolskim svetom se pošiljajo nemški odloki in nemški ukazi, od dežele plačanim šolskim vodstvom in ljudskim učiteljem dosledno dohajajo nemški odloki in nemške odredbe. Zakaj tako? Naš deželni zbor in naši deželni odborniki niti na Kranjskem ne fiksujejo poslovnega jezika vladnih organov napram deželnim uslužbencem. In potem se čudimo, da se nas smatra za manjvredne. Če se gre za varovanje notranjega uradnega jezika, bo do zadnje črke strogo varovan nemški značaj, zakar nam najbolje priča nova justična palača v Ljubljani, kjer so nad sobami kjer so seje senatove samo nemški napisi, kot da Slovenca nič ne brigajo senatove seje in kot bi se Slovenec ne mogel slučajno zmotiti v senatno posvetovalnico. Če pa bi bila dolžnost deželnega našega zastopa, da bi čuval z isto doslednostjo svoj in svojih uslužbencev „uradni“ jezik, pa se ne gane nikdo izmed poklicanih činiteljev. In mi tarnamo, da nam ne dostaje narodnega ponosa! Posameznik se težko postavi po robu, zlasti če ni siguren za slombe pri „višjih“, dolžnost naših narodnih zastopnikov pa bi bila, da odpomorejo tem za našo narodnost nečuvenim razmeram. — Pozivljamo vsakega posameznika, da nam podrobne slučaje prijavi, vsaka popustljivost nam le škoduje! Mi rovali ne bomo, dokler ne začne spoštovati vlada narodni ponos tudi deželnih, četudi pod vladno patronanco stoječih zastopov in uslužbencev.

— **Hudi zagrizenci** so na postaji Bistrica v Rožu, posebno neki poduradnik. Slučaji, da Slovenci ne dobe vožnih listov na slovensko zahtevo se množe. Pa nasproti vsem pritožbam je beljaška direkcija gluha. Svetujemo vsakemu naj se obrne na naše časnike in na naše bodoče poslance, na ta način nemara vendar spravimo to nesramno sodrgo bližje — rajha.

— **Napisi na železnici** še vedno niso dosledno dvojezični. In najmanj to moramo zahtevati! Zakaj zahtevamo to do skrajnosti, naj nam ne zamerijo Nemci; tudi oni ne spremene niti napisa „Herren“ brez zahteve v dvojezičen napis. Ko je opozoril nek uslužbenec nemškega izženirja na to nedoslednost ga je zavrnil, češ, dokler se drugi ne brigajo za to, naj se tudi on ne briga. Čeprav jim te domene ne zavidamo posebno, vendar iz principa in doslednosti zahtevamo tudi tu vpoštevanje našega jezika. Tudi na postajah je še marsikaj samonemški. Posebno smo se čudili to v Škofji Loki, kjer smo brali samo „Gepäck“ itd., in kjer vemo, da je za načelnika kakor se čuje prav dober Slovenec.

— **O slovenskih razglednicah** smo zvedeli zelo zanimive stvari. Na postaji Jesenice zahteva baje prodajalka o slovenskih pokrajinah samonemške napise, ali vsaj nemško-slovenske, kajti potniki drugačnih ne vzemo. Tudi po blejskih in bohinjskih gostilnah in hotelih se večkrat stavijo iste zahteve, in to pogosto od slovenskih posetnikov. Odgovor na to s slovenske strani je jasen in menimo, da nam je skrajni čas, da ga najstrožje in najodločneje vedno in povsod tudi damo: Iz slovenskih krajev samoslovenske razglednice!

— **Društva za privabitev tujcev** se pridno snujejo po Gorenjskem. Nedavno se je osnovalo tako društvo na Dovjem in Mojstrani, obstoja že dalj časa na Bledu v Bohinju in v Kranjski gori se je pred letom ustanovilo letoviško društvo z istim namenom. Vsekakor vesel pojav na gospodarskem polju prekrasne Gorenjske, za katero se že dolgo živo zanimajo Nemci in tudi Italijani in v zadnjem času posebno tudi Čehi. Naša želja je, da bi vsa ta društva imela obilo uspeha, da bi gospodarsko dvignila te lepe slovenske kraje, da bi pa poleg vse uslužnosti nasproti letoviščarjem znala varovati tudi slovenski značaj svojih pokrajin. Želimo tudi da bi privabljala vedno več Slovanov, in da bi se zlasti Slovenci zanimali bolj kot doslej za gorenjska letovišča. Seve ne smemo trpeti, da bi se domčine žalilo z nemščino in se jih omalovaževalo. Zato je pa ravno dobra medsebojna narodna vzgoja in splošna narodna kontrola. — Ob tej priliki bi prosili slovensko javnost, zlasti slovensko časopisje, da bi šla imenovanim društvom na roko s priobčevanjem reklamnih popisov in z brezplačno prepustitvijo malega prostora (ali proti majhni odškodnini) za naznanila društev o še praznih stanovanjih. Tudi bi bilo želeli pri časopisih stalne rubrike z dopisi in poročili iz letovišč in zdravilišč.

— **Zanimanje za Bohinj** se je z novo železnico ne navadno povzdignilo. Stanovanja so že v kolikor so na razpolago, zvečine oddana v Bohinjski Bistrici in okolici. Turistovski hotel ob jezeru se znatno poveča, več novih stavb se pripravlja. — Gorenjska dolina, osobito Dovje, Mojstrana, Kranjska gora. Rateče in Bela peč čutijo že to, kajti povpraševanje po stanovanjih je letos

doslej izredno majhno. Pa posebne krasote teh krajev bodo gotovo našle svoje ljubitelje.

— **Poleg postajališča Bela peč** gradi belopeški župan Maly gostilno in hotel, da ja ne bi izletniki k klanškemu jezerom trebali iti do slovenskega hotela „Mangart“. Ker bo razdalja do obeh hotelov od jezer skoro ista, bodo gotovo Slovenci raje hodili k svojcu, kakor upamo, da bodo pobolnoma potihnile pritožbe zadnjih let glede prevelike popustljivosti imenovanega hotelirja napram Nemcem. Pričakujemo zlasti, da odpravi tisti čudni pečat na razglednicah in samonemški napis na plačilnih listih, kar smo oboje začudenjem in obžalovanjem opazovali pretečeno poletje. No in še druge stvari. Slovenski gostilničarji po Gorenjskem naj bi bili vljudni, uslužni in postrežljivi napram Nemcem in tujcem sploh, a nikdar popustljivi in nikdar v kvar lastnemu narodnemu ponosu. — Postajališče se otvori že s 1. majem.

— **Lovska vest.** Krasnega planinskega orla v razsežju 2 m 5 cm je vjel minuli torek nad Konjšico v lovu g. Frana Ahačiča iz Tržiča v past lovec Josip Meglič, vulgo Adam iz Loma. Že pred tremi tedni je dobil v snegu ostanke srnjakove, katerega je orol raztrgal. Nastavil je tam past in sedaj se je ropar vjel.

— **V Ljutomeru** so Slovenci pri občinskih volitvah izgubili 3. razred. Vse vprašanje, kaj je temu krivo? Nas je ta vest naravnost iznenadila. To ni mogoče, da bi v Ljutomeru, ki leži sredi, morda na Slovenskem narodno najbolj zavednega okraja, napredovalo nemštvo pravzaprav nemškutarstvo. Prosimo pojasnil.

— **Po dvakrat na teden** je začel izhajati za časa volilne dobe tudi „Narodni List“ kot glasilo „Narodne Stranke“ na Štajerskem.

— **Nepošten blagajnik.** Pobegnil je prvi knjigovodja klerikalne nemške „bauernvereinskasse“ v Gradcu, Matej Sorko, kakor se sodi v Ameriko. Zapustil je v Gradcu ženo in dvoje otrok v največji revščini. Imel je v Gradcu znanja z mladimi dekleti, ki so se posvetile izobrazbi za gledališče in porabil mnogo denarja.

— **Iz volilnega boja na Štajerskem.** V „N. L.“ iz Celja čitamo sledeče pismo: „Spoštovana gg. profesor Robič in dr. Ploj! Naš volilni boj ni naperjen zoper Vajini cenjeni osebi, ampak zoper sistem in mi pri Vama kot kmečkima zvezarjema ne moremo delati izjeme. Žal nam je neprijetnosti, ktere za Vaju sedanja politična borba s seboj prinaša. Cenimo Vaju kot osebi, pa Vajina pesen je izpeta po Vajini lastni kratkovidnosti. Cdstopita od kandidatur! Narod Vaju ne mara, saj sama vesta. Vajini patroni Vaju ne bodo mogli vzdržati. Da ste Vi, gospod profesor Robič, že danes v manjšini, itak veste iz shodov v Št. Ilju in Šmiklavžu, Vi gospod dvorni svetnik, boste pa to kmalu videli. Brez ironije, v imenu dobre narodne stvari Vaju pozivljamo, odstopita, pojdit v časti!“

— **Narodni svet za Štajersko** je imel 20. t. m. v Celju svojo prvo sejo in se je konstituiral. Storil je jako važne sklepe glede enotnega postopanja v splošno narodnih zadevah, glede dobave denarnih sredstev za uspešno delovanje na narodnopolitičnem polju in glede konkretnih nalog v bižnji bodočnosti. V vseh točkah se je doseglo popolno soglasje.

— **Otroci in ogenj.** V Vel. Poljanah pri Šmarjeti so otroci na paši zažigali suho travo ob mejah. Štiriletni Lojzek Šlogar, te ognjene zabave vesel, je prišel preblizu ognja, užgala se mu je obleka in v trenutku je bil revček od vratu pa do nog ves opečen. Tako ranjenega so prepeljali v bolnišnico usmiljenih bratov v Kandijo. Toda nove kože in življenja tudi tam ne morejo nikomur auditi; vsi poskusi so ostali brezuspešni in otrok je v groznih mukah preminul. Lansko leto ravno ob tem času in blizu tistega kraja se je zgodila enaka nesreča. — Na Pšati pri Beričevem so skakali otroci preko ognja. Šest let stari Minki Baš se je vnela obleka. Deklica se je tako hudo opekla, da je med vožnjo v Ljubljano umrla.

— **Bikorejsko zadrugo v Krizevcih** na Murskem polju so dne 14. t. m. ustanovili. Zadruga obsega vse občine križevske župnije in ima namen povzdigniti govedorejo s tem, da bi se v zadostnem številu skupno nakupovali in redili plemenski biki marijadvorske pasme.

— **Italijansko vseučilišče.** Kakor poroča „Edinost“, je italijanski vseučiliški odbor v Trstu poslal naučnemu ministru spomenico, v kateri se zahteva, naj se čim prej izda odredba, s katero bodo priznane vseučiliščne študije na vseučiliščih v Italiji.

— **Novice iz Trsta.** Pred nekaj dnevi je bil v Korminu aretiran Franc Mayer iz Kamnika, obdolžen, da je v Trstu roparsko napadel pismošono Velikonjo. Izkazalo se je zdaj, da je Mayer nedolžen in da ga je že 30 krat kaznovani Lončar po krivici obdolžil. Lončar je zdaj v Celovecu v ječi zaradi hudodelstva proti pravosti in se bo moral zagovarjati zaradi obrekovanja in goljufije, ker je hotel od tržaške direkcije dobiti razpisano nagrado za izsleditev napadalca na Velikonjo. — Denarnico v kateri so bili spravljani uhani v vrednosti 376 kron, so ukradli neznanci gospodični Gizeli Lavrenčič v Trstu, ko je na ulici čakala nekega znanca. Tat je bliskovito izginil. — Kap je zadela sredi ceste 58letnega delavca Jožefa Božiča. Bil

je mrtev v par minutah. — Mizar Jožef C. je na miramarski cesti iztrgal gospe Katarini Kersič z vratu zlato verigo in uro. Policija je predrzneža prišla.

Prosveta.

Velika koncerta „Glasbene Matice“. V „Glasbeni Matici“ se pripravlja zopet nekaj izvanredno velikega. Dne 7. in 8. maja (v torek in sredo) se bo namreč izvajal v veliki dvorani hotela „Union“ v Ljubljani svetovnoznani Verdijev „Requiem“ (črna maša). Zložil je Verdi to delo, ko je bil na vrhuncu svoje slave, leta 1874. Izvajal se je do sedaj že v vseh velikih mestih z največjim uspehom na Dunaju, v Berlinu, Frankfurtu, Hamburgu, Londonu, Parizu, Rimu, Turinu, Florencu in drugih laških mestih, v Bruselju, Monakovem, Zagrebu itd. Nastopilo bo pod vodstvom koncertnega vodje gospoda Hubada 210 zborovih pevcev in pevk, 74 godcev dveh vojaških godb 27. pešpolka v Ljubljani in 97. pešpolka iz Trsta ter nekaj članov „Glasbene Matice“, dalje štirje solisti, izmed katerih bodo trije domačini vzgojeni v „Glasbeni Matici“. Vseh sodelujočih bode torej 289. Solo pojo: sopran gospa Jeanetta pl. dr. Föderperspogova, alt gospa Ivica dr. Wagnerjeva, tenor gospod Ernesto vitez Cammarota iz Zagreba in bas gospod Julij Betetto. „Glasbena Matica“ vabi vse Slovence, da se udeležijo redke prilike in izrednega glasbenega dogodka, ki bo zopet pokazal, na kako visoki kulturni stopnji smo na glasbenem polju. Ker se bo koncert izvajal dva dni po vrsti, in je pričakovati obakrat najmnogobrojnejšega obiska, zato naj bi slavno občinstvo, osobito z dežele, pismenim potom pravočasno si osiguralo vstopnice, ki se dobivajo v trafiki gospe Češarkove v Šelenburgovih ulicah. Sedeži v parterju, na balkonu in galeriji po 2, 3, 4, 5 in 6 kron, stojišča po 1 K 20 h, za dijake 60 h.

Gospodarstvo.

Tržno poročilo.

Dunaj, 26. oziroma 25. aprila 1907.

Na dunajski borzi so cene žitu nekoliko časa omahovale, dokler niso poročila iz Budapešte potrdila, da ondote cene notirajo v vedno isti višini. Potem so vstrajale cene tudi na dunajski borzi v prejšnji višini; cene žitu so narasle povprečno celo po 10 vin. na 100 kg.

Iz Budapešte so sicer javljali, da je vsled vremenskega stanja tudi poročilo o žitnih pridelkih neugodno, a ta neugodnost se izpremeni na mah, čim nastopi lepše vreme, kar je pričakovati vsak hip.

V Budapešti se je oglasilo tudi mnogo rumunskih in srbskih trgovcev. Zlasti v Srbiji so veliki poplavi mnogo poljedelskih pridelkov uničili.

Notirale so na Dunaju — cene se splošno dvigajo — per 50 kg cene žitu tako:

Pšenica, tiška, 78 do 82 kg K 9— do K 9 45; banaška 76 do 79 kg K 8 70 do K 9 10; viselburška in rabska 76 do 79 kg K 8 35 do K 8 75; slovaška in šutelska 76 do 81 kg K 8 35 do K 8 80; južnoželezniška 76 do 79 kg K 8 35 do K 8 85; marhfeldska in ostala nižeavstrijska 75 do 79 kg K 8 20 do K 8 60.

Rž, slovaška 72 do 74 kg K 7 35 do K 7 50; šutelska 71 do 73 kg K 7 25 do K 7 45; peštanska 72 do 74 kg K 7 70 do K 7 55; razna ogrska 72 do 74 kg K 7 25 do K 7 45; avstrijska 71 do 74 kg K 7 25 do K 7 50.

Ječmen, marhfeldski, K 7 40 do K 7 80, na postajah K 7 30 do K 7 70; dunajske okolice K 7 70 do K 8 15, na postajah K 7 60 do K 8 —; slovaški, K 7 30 do 8 35, na postajah K 6 60 do K 7 90; južnoželezniški na postajah K 6 85 do K 7 55; tiški na postajah K 6 10 do K 6 60; ječmen za pičo K 6 60 do K 6 70.

Koruza, ogrska K 6 10 do K 6 35; cinkvantinska K 6 85 do K 7 30.

Oves, ogrski izbrane kvalitete K 8 45 do K 8 70; prima K 8 30 do K 8 55; srednje vrste K 8 15 do K 8 35.

V Budapešti so bile cene v četrtek popoldne:

pšenica za maj K 8 66
" " oktober " 8 97
rž " " " 7 46
oves " " " 6 76
koruza " maj " 5 64
" " juli " 5 69

Na petek dopoldne so znašale cene:

pšenica za maj K 8 66
" " oktober " 8 98
rž " " " 7 44
oves " " " 6 80
koruza " maj " 5 66
" " julij " 6 70

Na petek popoldne ob 5. uri so znašale cene:

pšenica za oktober K 9—
rž " " " 7 48
oves " " " 6 84
koruza " maj " 5 65

Jajce se je pripeljalo na Dunaj izredno mnogo. Dvakrat toliko kakor lani in predlanskem ob tem času. Izvoz je razmeroma jako slab. Jajca pokupujejo največ za vlaganje v apno. Jajca s kmetov so veljala danes v petek 81 komadov K 4—. Za jajca v zabojih se je ponudilo in prodalo: iz Bačke K 72— do K 72 50; ogrska prima vrsta K 71— do K 72—; sedmograško pristno K 70—, izbrano K 71— do K 71 50; bolgarsko K 72—; rusko K 71— do 71 50 per zaboj ab Dunaju.

Surovo maslo tandira stalno. Odkar so se pričela poljedelska dela dohaja surovo maslo razmeroma malo na trg. V petek so notirale sledeče vrste tako: prima čajno surovo maslo K 135—, prima s. maslo s kmetov K 100— za vsakih 500 kg netto v velikem ab Dunaju.

Goveje meso so prodajali na petek ne uračunši užiteninskih davkov:

goveje meso prednje K 1— do K 1 60
" " zadnje " 1 12 " " 1 80
" " angl. " 1 40 " " 2 20
telečje meso " — 60 " " 1 76
koštrunovo " " 1 20 " " 1 28
svinjsko " " 1 30 " " 1 80
teleta kg à " — 88 " " 1 50
koštruni " à " — 92 " " 1 08
prašiči " à " — 94 " " 1 32

Cene na dunajskem osrednjem tržišču za **mrvo** in **slamo** so znašale za vsakih 100 kg na petek tako:

mrva detelja K 7 60
" trava " 7 20
" slovaška " 6 60 do K 8 —
" ogrska " 6 80 " " 7 40
slama " 5 — " " 5 60

Cene mrvi se splošno zvišujejo. Na trg je došlo malo trgovcev, pa tudi robe je bilo pripeljano malo: deset vozov mrve, petnajst vozov slame.

Spirit per 10.000 lit. % prompt K 46— D, K 46 60 Bl.; kontingentiran ab Dunaj. Na petek popoldne so se dvignile cene na K 47— oz. 47 40.

Semeno olje per 100 kg prompt K 84— D, K 86— Bl, ab Dunaju.

Laneno olje per 100 kg K 68— D, K 68 55 Bl, prompt ab Dunaju per vagon.

Petrolej vsakih 100 kg: kavkaški, rafiniran brez sodov prompt K 10 50 D, K 11— Bl ab Trst transito; gališki, Standart White K 36 75 oziroma K 37 95 na Dunaju per vagon; isti Standart White prompt K 38 35 oziroma K 41 20 ab Dunaj na berle; isti vodeno čist K 37 75 ozir. K 38 95 ab Dunaju per vagon; isti vodeno čist prompt K 39 35 oziroma K 42 20 ab Dunaj po berlih.

Kava za vsakih 50 kg: Santos Primes K 52— D, K 54— Bl.; Santos Superior K 48— ozir. K 50—; Santos Good Average K 46— oziroma K 47—; Santos Regular K 43— oziroma K 44—; Santos Perl Primes K 56— ozir. K 58—; Santos Perl Superior K 53— ozir. K 55—; Santos Perl Good K 51— ozir. K 53— vse prompt ob Trstu.

Kandidatje v slovenskih volilnih okrajih (24).

Siev. Dežela	Volilni okraj	Klerikalni	Socialistični	Liberalni	Neodvisni	Izvoljen
1	Ljubljana, mesto	Ivan Kregar	Etbin Kristan	Ivan Hribar	—	
2	Ljubljana, okolica	Dr. Ivan Šusteršič	Josip Petrič	—	Janko Žirovnik	
3	Radovljica - Kranjska gora - Tržišče	Josip Pogačnik	Dr. Anton Dermota	Ivan Čop	—	
4	Kranj - Škofja Loka	Fran Demšar	—	—	—	
5	Kamnik - Brdo	Dr. Janez Krek	—	Matej Sršen	—	
6	Vrhnika - Logatec - Idrija - Cerknica	Josip Gostinčar	Josip Kopač	Ivan Gruden	—	
7	Postojna - Senožeče - Ilirska Bistrica - Vipava - Lož	Dr. Ignacij Žitnik	Anton Mozetič	Josip Dekleva	—	
8	Litija - Višnja gora - Radeče	Fran Povše	Ivan Cankar	—	—	
9	Krško - Kostanjevica - Mokronog - Trebnje	Dr. Janko Hočevnar	—	—	Janko Stare	
10	Velike Lašče - Ribnica - Žužemberk - Banja Loka - Fara - Osivnica	učitelj Jaklič (kaplan Skubie)	—	Anton Rudež	—	
11	Metlika - Novo mesto - Črnomelj	Fran Šuklje	—	—	—	
12	Maribor - Levi breg Drave - St. Lenart - Gornja Radgona - Litomer	Ivan Roškar	Viktor Kukovec	Joh. Wissenjak*)	Josip Mursa	
13	Maribor - desni breg Drave - Slov. Bistrica - Konjice	Fran Pišek	Vinko Vidmar	Ludovik Kresnik*)	Viktor Glaser	
14	Ptuj - Ormož	Dr. Miroslav Ploj	Vinko Vidmar	Josef Ornič*)	Jakob Zadravec	
15	Celje - Vransko	Dr. Jožef Povalej	Vinko Vidmar	Josef Vodopitiz*)	Fran Roblek	
16	Rogatec - Šmarje - Kozje	Dr. Anton Korošec	Miha Čobal	And. Drogenik*)	Vinko Žurman	
17	Breznica - Sevnica - Laško	Dr. Ivan Benkovič	Miha Čobal	(baron Moseon)**)	Ferdinand Roš	
18	Marnberg - Šostanj - Gornji grad	Fran Robič	Vinko Vidmar	—	Vinko Ježovnik	
19	Trst s predmestji in teritorij	—	Anton Jernejčič	—	Dr. A. Gregorin	
20	Kastva - Dolina - Očisla - Klanec	A. Spinčič	—	—	—	
21	Gorica, okolica	Josip Fon	Fran Milost	Mih. Gabrijelčič	—	
22	Ajdovščina - Komen - Sežana	Dr. Peter Laharner	Vinko Kermelj	Alojzij Štrekelj	—	
23	Tolmin - Cerkno - Kač - Kobarid - Bovec	Dr. Ant. Gregorčič	—	Dr. Rudolf Gruntar	—	
24	Borovlje - Dobrla vas - Železna kaplja - Pliberk	Fran Grafenauer	Etbin Kristan	Friderik Selfritz*)	—	

*) Kandidat ptujskega „Stajerca“, t. j. nemško-renegatske stranke.

**) Kandidat, ki ga stranka „Stajerca“ samo podpira.

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!